

Asia: VN/2657/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi alusturvallisuuden valvonnasta ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta sekä esitykseen liittyvästä valtioneuvoston asetuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lupa- ja valvontaviraston työsuojeluosasto (työsuojeluviranomainen) kiittää Liikenne- ja viestintäministeriötä mahdollisuudesta lausua asiassa.

Työsuojeluviranomainen suhtautuu esitykseen osin kriittisesti. Keskeiset huomiot liittyvät erityisesti työsuojeluviranomaisen roolin ja toimivallan epäselvyyteen alusturvallisuuden valvonnassa, valvontajärjestelmän koherenssiin sekä merityöyleissopimuksen (MLC 2006) edellyttämän yhdenvertaisen kohtelun toteutumiseen.

Työsuojeluviranomainen ei ota kantaa esityksen tavoitteisiin sellaisenaan, vaan kiinnittää huomiota valvonnan näkökulmasta ilmeneviin rakenteellisiin ongelmiin.

Esityksessä alusturvallisuuden käsite määritellään laajasti kattamaan myös aluksen asumistilat, työskentelyolosuhteet ja laivaväen työsuhteen ehdot. Samanaikaisesti työsuojeluviranomaisen ensisijaista toimivaltaa näiden seikkojen valvonnassa ei kuitenkaan tunnisteta pykälätasolla. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa toimivaltajako hämärtyy nykytilaan verrattuna. Työsuojeluviranomainen korostaa, että työ- ja asuinolosuhteiden valvonta ei ole vain osa alusturvallisuutta, vaan itsenäinen ja yksityiskohtaisesti säännelty kokonaisuus, joka perustuu merityöyleissopimukseen sekä kansalliseen lainsäädäntöön.

Esityksen perusteluissa todetaan, että merityöyleissopimuksen noudattamisen valvonta kuuluu Suomessa ensisijaisesti työsuojeluviranomaiselle. Tätä lähtökohtaa ei kuitenkaan ole

johdonmukaisesti toteutettu ehdotetussa sääntelyssä. Alusturvallisuuden määritelmä kattaa työ- ja asuinolosuhteet sekä työsuhteen ehdot ilman, että toimivaltasuhdetta rajataan pykälätasolla. Näin ollen perusteluissa todettu ensisijaisuus ei riittävästi täsmennä viranomaisten välistä toimivallan jakoa.

Esityksen perusteella jää epäselväksi, ulottuvatko lippuvaltiotarkastukset myös työ- ja asuinolosuhteisiin. Työsuojeluviranomainen korostaa, että MLC-sertifikaattitarkastukset ovat sisällöltään huomattavasti syvällisempiä kuin yleiset lippuvaltiotarkastukset ja että näiden tarkastusten suorittaminen kuuluu Suomessa työsuojeluviranomaiselle. Esitetty sääntely voi johtaa päällekkäiseen tarkastustoimintaan tai siihen, että työolojen valvonta jää pinnalliseksi. Työsuojeluviranomainen katsoo, että sääntelyä tulee täsmentää siten, ettei lippuvaltiotarkastuksilla korvata MLC-tarkastuksia ja että tarkastustoiminta koordinoidaan viranomaisten välillä.

Mahdollisuus käyttää nimettyjä lippuvaltiotarkastajia muodostaa riskin työolojen valvonnan näkökulmasta. Työsuojeluviranomainen katsoo, että nimettyjen tarkastajien tehtävät tulee rajata teknisuontoiseen merenkulkuvalvontaan siten, etteivät ne kata työ- ja asuinolosuhteiden tai työsuhteen ehtojen tarkastamista. Muussa tapauksessa on olemassa riski valvonnan riippumattomuuden heikkenemisestä.

Esityksessä säädetty Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien ilmoitusvelvollisuus työsuojeluviranomaiselle on muotoiltu väljästi eikä se vastaa voimassa olevan sääntelyn velvoittavuutta. Työsuojeluviranomaisen havaintojen mukaan viranomaisyhteistyö ei ole käytännössä toteutunut riittävällä tavalla nykyisinkään, eikä havaituista työoloihin liittyvistä puutteista ole systemaattisesti ilmoitettu. Työsuojeluviranomainen katsoo, että ilmoitusvelvollisuus tulee säätää velvoittavaksi ja viipymättä toteutettavaksi kaikissa tilanteissa, joissa havainnot koskevat laivaväen asumis- ja työskentelyolosuhteita tai työsuhteen ehtoja.

Esityksessä työsuojeluviranomainen puuttuu virka-apuviranomaisten luettelosta, vaikka sen rooli on keskeinen erityisesti MLC-valvonnassa. Tämä on epäjohdonmukaista ja antaa virheellisen kuvan viranomaisyhteistyöstä. Työsuojeluviranomainen tulee lisätä virka-apuviranomaisten joukkoon.

Esitetty sääntely voi johtaa tilanteeseen, jossa kotimaisia aluksia valvoo työsuojeluviranomainen ja ulkomaisia aluksia pääosin Traficom. Tämä on ongelmallista merityöyleissopimuksen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen näkökulmasta. Lisäksi on riski, että eri viranomaiset soveltavat eri vaatimustasoja, mikä voi johtaa keskenään ristiriitaisiin arvioihin.

Esityksen nykytilakuvaus antaa liian laajan kuvan satamavaltiotarkastusten työolojen valvonnasta. Käytännössä tarkastukset rajoittuvat pääosin asiakirjatarkastuksiin, eikä työolojen tosiasiallista valvontaa tehdä kattavasti. Nykytilakuvausta tulee täsmentää vastaamaan todellista valvontakäytäntöä.

Työsuojeluviranomainen kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että esitys ei tunnista tilannetta, jossa ulkomaisella aluksella Suomessa sattunut työtapaturma jää käytännössä tutkimatta viranomaisvalvonnassa. Tämä muodostaa merkittävän valvonnallisen aukon, johon esityksessä ei oteta kantaa.

Esityksessä ei arvioida riittävästi hallinnollisten seuraamusten toteutumista tilanteessa, jossa alusturvallisuuden laajentuneen käsitteen alaan kuuluvien seikkojen valvontaa kohdistuu usealle viranomaiselle. Toimivaltajaon epäselvyys yhdistettynä puutteelliseen tiedonkulkuun voi johtaa siihen, että työsuojelun valvonnassa keskeiset hallinnolliset seuraamukset eivät käytännössä toteudu. Työsuojeluviranomainen pitää välttämättömänä, että sääntelyssä varmistetaan seuraamusjärjestelmän toimivuus, erityisesti tiedonsaannin ja toimivallan selkeyden osalta.

Työsuojeluviranomainen katsoo, että esitystä tulee jatkovalmistelussa tarkistaa siten, että työsuojeluviranomaisen ensisijainen toimivalta erityyöyleissopimuksen valvonnassa ilmenee selkeästi, alusturvallisuuden määritelmän vaikutukset toimivaltajakoon rajataan, lippuvaltiotarkastusten suhde MLC-tarkastuksiin täsmennetään, ilmoitusvelvollisuus säädetään velvoittavaksi, työsuojeluviranomainen lisää virka-apuviranomaisten joukkoon sekä nykytilakuvaus korjataan vastaamaan todellista valvontakäytäntöä. Lisäksi ulkomaisten alusten työtapaturmiin liittyvä valvonta-aukko tulee ratkaista.

Työsuojeluviranomainen katsoo, että ilman edellä todettuja täsmennyksiä esitys voi johtaa epäselvään toimivaltajakoon, päällekkäiseen tai puutteelliseen valvontaan sekä kansainvälisten veloitteiden näkökulmasta ongelmallisiin tilanteisiin.

Eriksson Aki
Lupa- ja valvontavirasto - Työsuojeluosasto